

Oponentský posudek diplomové práce Mileny SCHUCHOVÉ *Die Tschechei und Sprachusus. Diachrone und synchrone Aspekte eines brisanten Toponyms im Fokus.* (Tschechei and Its Use. Diachronic and Synchronic Aspects of Politically Charged Toponym in Focus.) Praha 2017, 105 str.

Posuzovaná diplomová práce je věnovaná tématu, které v sobě spojuje diachronní a synchronní problematiku německého jazyka, váže se na oblast českých zemí a zároveň nabízí v kontextu historie a současnosti spektrum aspektů bádání zaměřených na toponym „Tschechei“, k nimž mimo jiné patří výstup pro lexikografickou databázi.

Předkládaná práce vykazuje celkem logickou strukturu: na diachronní část (kap. 1) navazuje oddíl zaměřený na synchronní perspektivu výzkumu toponyma „Tschechei“. Diachronní část zahrnuje nástin historického pozadí s těžištěm v 1. pol. 20. stol (kap. 1.2). Vzhledem k tomu, že se jedná o primárně lingvistickou práci, je stručnost historického výkladu zcela pochopitelná. Bohužel se ale v této kapitole objevují nepřesnosti, které zkreslují historická fakta. Jedná se např. o neúplný výčet nástupnických států po rozpadu Rakousko-Uherska v r. 1918 (str. 14–15) nebo o nekompletní informace o účastnících podpisu tzv. Mnichovské dohody z r. 1938 (str. 17). I když se tato kapitola opírá o práci se sekundární literaturou, je její výčet i s ohledem na faktické nedostatky v práci velmi omezený; z odborné literatury by zde měly být alespoň zastoupeny práce německého historika a znalce československých dějin 1. pol. 20. stol. Detlefa Brandese. Historiolingvistickou část pak po výkladu teorií vzniku a užití daného toponyma (kap. 1.3.2 – 1.3.5) doplňuje práce s autentickými doklady výskytu „Tschechei“ (kap. 1.4.); kap. 1.3.1., která řádově koresponduje s následujícími, obsahově podrobnějšími kapitolami, však nevykazuje kvůli absenci výkladu významu a etymologie toponyma soulad mezi svým názvem a obsahem. Synchronní část (kap. 2) nabízí pochopitelně širší okruh aspektů, a to práci s korpusy (kap. 2.2), doklady ze sociálních sítí (kap. 2.3), včetně dotazníku (kap. 2.4), a průzkum výskytu toponyma v různých typech slovníků (kap. 2.5). Poslední část patří sestavení samostatného slovníkového hesla „Tschechei“ pro Velký akademický německo-český slovník“, který vzniká v Lexikografickém centru Ústavu germánských studií FF UK. Práci uzavírá seznam literatury a přílohy, které by měly mít jako

samostatná část vlastní stránkování a měly by k nim být připojeny popisky, nebo by jim měl předcházet seznam s popisem; ostatně nepřehledností a nedůsledností v odkazech na dokumentární materiál se vyznačuje i základní text práce.

V rámci celkového hodnocení splňuje předkládaná diplomová práce v dané etapě vysokoškolského studia z pohledu posuzovatelky svůj stanovený cíl. I přes zjevný zájem autorky o zkoumanou problematiku a její snahu o splnění zadaného úkolu vykazuje práce bohužel nedostatky odborné a metodologické povahy. Z hlediska metodologického je třeba kladně ohodnotit postupy při stanovení výchozích teorií vzniku a užití toponyma „Tschechei“ (str.19–27), které vycházejí z článku M. Havlina (i když se jedná o odborný zdroj, který autorka sama označila za výchozí na str. 11, chybí v seznamu literatury u tohoto autora úplný bibliografický údaj se stránkovým rozsahem [!]). Všechny tři definované teorie jsou s ohledem na výstupy výzkumu relevantní, i když nejsou koncepčně jednotné a zasahují do oblasti historie, příp. zeměpisu (teorie 1) a slovtvorby (teorie 2 a 3). Zároveň nejsou mezi jednotlivými teoriemi – jak přiznává i autorka na str. 37 – přesně vymezené hranice; téhož názoru je i recenzentka, ale výsledky analýzy, které se pokoušejí přiřadit jednotlivé dokumenty k jedné teorii, pak působí schematicky. Zásadní problém zde ale spočívá v tom, že stanovené teorie postrádají důslednost ve výkladech a zohlednění historických okolností, např. u teorie 1, která pracuje s označením „*Tschechei*“ jako ekvivalentem k „*Tschechien*“ – pojmu, který se váže k době po r. 1993 a který autorka nesmyslně použila již pro kontext doby 1939 (str. 17). S ohledem na historické okolnosti je nemožné spojovat tyto dva pojmy z různého období; pokud má ale autorka dobové doklady o používání pojmu „*Tschechien*“ ve 30. letech 20. stol., pak by recenzentka uvítala jejich předložení při obhajobě. Podobná pochybení se nacházejí i u dalších historických pojmů, které by měly být zvláště českým germanistům známé; v případě pochybností pak stačí nahlédnout např. do slovníků, které autorka bohatě citovala. Z dalších příkladů se jedná o časté a historicky neakceptovatelné označení „*tschechische Länder*“ (např. str. 11), „*tschechisches Gebiet*“ (str. 55) a „*tschechische Gebiete*“ (str. 59); u posledních dvou příkladů pak vzniká otázka ohledně jejich rozdílu z pohledu autorky. Pojem „*Rest-Tschechei*“ (str. 21) odpovídá – i v souladu s Havlinovým článkem (zde str. 255) – označení zbývající části českých zemí po

obsazení pohraničních území na základě Mnichovské dohody z r. 1938 a nesouvisí přímo s odtržením Slovenska 14. 3. 1939.

Co se týče autentického dokumentárního materiálu pro diachronní i synchronní výzkum otázkou zůstávají hlediska jeho výběru a množství pro relevanci výstupů analýzy. Argumentace na základě jednoho příkladu (str. 25) pak vede ke schematismu. Je pochopitelné, že vzhledem k volbě postupu popisu dílčích dokumentů nelze pracovat s rozsáhlejším množstvím materiálu, který se zpracovává na principu vyhodnocení, srovnání v kontextu analyzovaného materiálu i s ohledem na celkový textový materiál dané doby. Výsledky diplomové práce se tak omezují na dílčí výstupy, které ale na druhé straně mohou být východiskem pro další rozsáhlejší, a tím i relevantnější výzkum.

Při obhajobě by posuzovatelku zajímaly metodologické postupy při textologickém popisu dokumentů (str. 29n.), zejména výchozí odborná literatura, která v seznamu literatury schází, a terminologie, která je v práci použita. Vysvětlení si při obhajobě zaslouží také pojmy „transkripce“ a „transliterace“ a s tím spojené postupy při zpracování dokumentu č. 2 (str. 93), které nejsou v práci v rozporu se zvyklostmi editorské činnosti zaznamenány.

Po jazykové stránce odpovídá text posuzované práce úrovni diplomových prací. Stylistickou úroveň místy oslabuje opakování slov a slovních spojení (např. str. 11–12) či nevhodnost volby slov (např. str. 15). V textu se jinak objevují chyby v předložkových vazbách (např. str. 12), v odlučitelných předponách (např. str. 15) a v interpunkci (např. str. 52, zejména pak v poznámkách pod čarou). Výskyt překlepů v základním textu nepřesahuje rámeček únosnosti; za zmínku stojí chyba ve slovníkovém heslu *Tschechei*, kde by mělo být správně v českém překladu *v Harrachově* (nikoli *v Harachově*; str. 82).

Závěr: Diplomovou práci Mileny SCHUCHOVÉ doporučuji i přes uvedené výhrady k obhajobě.

Praha, 28. srpna 2017

PhDr. Lenka Vodrážková, Ph.D.